

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr.

Fylke: Sogn og Fjordane

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Fjaler

Emne:

Bygdelag: Guddal

Oppskr. av:

Arne O. Kongen

Gard: Kongen

(adresse):

Guddal
Sunnfjord

G.nr. 132

Br.nr. 3.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

sp. 1.

Ja, men no er det sjeldan

SVAR

sp. 2

Her er mange eldre som kann arbeid
og som ein henda gong brygger öl.

Dis som endå brygger er slike som ikkje
drikk seg fullt, men solide måtelødsfolk
Eg har i dette høve komfjerut 2 av disse mennene
Andreas Lohrbak og Fosgun E. Hovlanddal lengst nede i dalen

sp. 3

Den sterke nedgang i hjelp på gardane
øyer at berden ikkje får tid til å ställa
med melting, som elles gammal ålferd
var nok så arbeidskrygende

Skulde ein fyrst brygge, så må det vera
minst ei heil tømme, det vil kosta
nokk og i dei fleste høve vera forsmykje
ein det ikkje er til bruk. i desse
høve vert kostnaden mindre enn ferdig
kjøpt

sp. 4.

Slikt er vart ei tid laga til bruk
der brær og vertfolka var Botelister og då laga
alkoholfri

sp. 5.

Ja, det brær og fyrkjem, men ikkje eg,
og sjeldan vert eg berden slikt drikket

sp. 6

By brær ikkje det krytler seg nokk bernt
høve for slik brygging

sp. 7.

Ja. húsfarum stod fyrr nær det var þeir
jól og vársunn.

8.

Þeir brúðlaup var det den i slekta som
hadde drive mest og hadde god reynsla
og som jansleg laga godt öl. disse menn
var og Kjellarmestur eller Kjellarsvein
i brúðlaup. d.v.s dei stod for tapping
og skjenking.

Ein god Kjellarmestur sag ein aldri
væsa, da stod det Ora að mannum

9.

Þær ein gong var eg voru með þú
á bygge saman með 3 andra þá det
vart þenn 20. ky bygg þú þorr.

10.

Frá gamalt var det byggja þit alle
menndu hove i sporsmál
þyrst vart det slekt i grafst. þá
i barnudöps þá held þulebrug seg
men þit brúðlaup var det hendi á
þá maltöl eller heimbrug. enda

11.

Ja skuldu ein ha öl matte det rekte
og da spelte det in þor þor slekt og grend
som tekna þit.

Heromkring gjette det med þit eit van-
leg brúðlaup 300 ky bygg.

Det hadde eg i mitt brúðlaup. men þa
gjette det med nokko fis og þit hadde eg allt
etterþá og.

12

Det var þá i gammel tid. at ein god bonde
fann vel þorken um þa vyrde gjerven
eller var det vanleg á gji alle som kom þit gards
nær ein mett hadde byggja

13

Nii, dei smelta det tjölv

14.

13499. og den kjøpte dei så siint som eg hugsar. men eg minnst og ein åkerfukt som hilde Byggakeren og det var li smalt eller er med boren så stor her at det var hadde som var dyrka. Mange eldre likte buint fram å blanda noko havnemalt i ølet, men det makte mest for seg tjölv då det eller ikkje hadde med groinga

Her berre hadde viit ikkje av det var brygga men når skjenken gjekk var det praba um hadde så kvitt som sope (Sope) (söt mjölk)

15.

Skulde det bryggast li Jøl og ein vilde ha hadde malt vart det heke av Ryngpe kornet det låg alltid nærast Rustemaskina Tilde tid vart det hadde langstävren og då var det Ryngpe det som vakte seggen

16

Sidan Fuberekte vart van leg vart smaltkornet lagt i sekke i elva eller ein høl i elva. ein makte passe å ha milt behandlet laust eller vakte kornet oppe og sekken sprakte

Når kornet vart blött i kar vart det ikkje bytt vatn.

17

Kornet stod i blött 3-4-5 dagar eller års tid. kostbart um det var varmt vint.

18

Det var kos sin måte med alt, sume let kornet stå i sekken li det fekk litt varme i seg, men ein makte passe seg så det ikkje fekk kos (mugg) i seg.

Så vart det lakt i maltkarm

19

Det vart lakt i så godt lag at det vakte li grepen. Ein sette handa rett i botnen av karmen så skulde det rekte li

13654

- 19 Tomelfingeren når ein helt fram
rett vinkel av hande.
- 20 Tynt våt halms og sidan eit
serlaga klede som kallast heru
som vart nykke når mallet var ferdig
kurka
- 21 Um stumaren i varn ver vart
nykka lausmelting. ein rorde då i malle-
ret med hendene. T. Kaldan vis
let ein det gro i borte, som ein gnitta
sund med hendene for kurkinga tok til
Lrika malt.
- 22
23 Det skulde jamt over vera tre quiner
på ålen, og vota eller kloa malle
borte gjennom skabet på det som var lengst
kome. 24 går fram av vout.
- 25 frå 3 til 5 dagar etter temperatur
- 26 Ein let mallet fylgja den strållilla
heru, og då lag at på den rube
åkla lause ring av grov og ål som
no var svært lett og fjone.
Dei som likte sterke kulor sløyfa denne
herdinga då disse brunnstørte ålen gav
per kulor
- 27 Laste for sers kerne, andre likte det
- 28 7 Røykstovene var kring røykromen
serlaga quider for malleherking. Skinnen
i rommen helt ein jamn god varme, så
kornlaget på heru kunde vera borte røykt
og det gjikk ikkje så lang tid,
Sinnare var det verre, kring mallerommen
ein laga då våmor, med sekkepatn i
og sette ei over hi som skuffen i ein komode
men då malle mallelaget berre vera borte =
kjukt. Um stumaren var solkurk på stalt berg sers quid
og var tjolv brukt bølge blikkake med framifrå resultat
men solkurka malt gjev gjort ål

} På jamnen
mitt i kornet

28. men med uteburke mätte det inn for mätte

29. Nei ikkje på Burkemonn det gjekk for fort.

31. Berre sa at hornet var kløyvt gjerne så at dei aller minste korna var heile

32. Skulde det hende så mätte det helst vera heil braut. Halm har ikkje vore brukt her.

33. Ja. Tgamal tid då dei brukte öl i gravfer. Hadde eldre folk alltid gravølsmaltet ferdig, kirtsa, men mätte ikkje kløyvast for det skulde brukart. Slikt malt vart lånt til dei som ikkje hadde. Disse mätte då syka for at det vart allendelevnt snart

34. For det miske vart heimla kjøpt, men ders sparsame folk dykte den sjelv. og den var like god. Her er enda nokon som har humle opprettes hirsveggen og den er helst fryd i dag humla må sakte tørkas og gjerne pressast når den er turr og pakkast best.

37. Det eg vit var det brukte berre humle, men eg kan hugsa at far forbalde. Ein som var grådig etter öl og sette i seg store mengder at det vart kilsel noko som smakte så ill at han ikkje fekk med så mykje. utan eg kan minnast namnet på planten. Malurt. Hjgsaregno

38. Cil - Rorre - Rörkupan Misketro. Rörkisel. (Undegjervd.) Hjmskret bunden og Reges minst 2 lagga bätter og ei stor hulgruva bryggje åure. 2 gryter eller kjilar 150-200 l.

Fyrst kjinalda tekke varke grundig, og så påfyllt kokande eineløg. og godt killekka men den mätte hellas vete for den var heilt kald. d.v.s mätte eineløgast i høveleg tid for buken for å ha kjinaldet ferkart mogeleg

39. Det var prøvt å brenna svæll i humlør som hadde vore sutt öl på, eller ikkje, men eineløg var baden.


40. Undergjerd veden, der oppå frisk einbar
sjeldan halvm. Undergjerd veden var av bjösk

41. På elden rostar es alltid hol i botnen
og på undersida es det store ein djup fis-
kaut ründt høllet for det skulde laga eit
vannes så vörkesel ikkje skulde fara for villt
under botnen. Sida det var van leg med
messingkraver vart disse bruket og då vart
det hol i sida på rosten. Lærannen på
grannegarden Nord Löbroth forke al far hans
alltid bruke koppe. eller ingen. Löbroth
es Storbyggas og grei Kjellas meistor endå

42-43. Ja. Kelt med grønt bar, helt masse modom ber.

44. Maltet vart kómt i Gilen og fylt på
kokande einelag under stadig røring med
meiskepro. ovalforma brustong. på skaps
som ein ^{hude} pekefinger på tommelem og ser gjennom
men så grov mede at ein ikkje grip den men
det måtte ein i övre enden. Ein selte ikkje einelagen

45. Det stod i Meirken å Meiska

46. När ein helt Meiskebroa i  skrå stilling
skulde meirken fylgja med när ein lyfte opp
men det skulde sigi av.

47. 48. 6 timar. Fyrst hadde ein over noko kløyvt
Rust malt like opp til dette bruk 2 tommer
hjukt. då helt det dampen mede. deretter
gost gost overbrist.

49. Binnvegis aust i rosten, men då måtte ein
fara varsamt så ein ikkje Raska tufft i rosten
eller kände den bobla ved tapping.

51. När maltet meiska var koma i rosten
måtte ein ha kokande einelag stadig veteke
så lenge hi ein hadde det at ein vilde
tappinga tok hi med same. og det ein tappa
Kalla me vörkes. (Vytv.)

52. Ein måtte minst bruke 6 timar på
53. store bygg med i varm veir noko forbare elle fan for

skrivning

54.

Ja, alle fikk domvaka, men iin kunde ikkje
 drikke mykje for det spurde på sterk mage.

Det hadde Kulosen Olet fikk så mange
 var spent. det var søtt, kjukt, seigt på iin måte
 og når iin fikk på hundene vart dei klabrigs
 når det tørka, det vart kunnare eller
 kvart, og mest vart diskutert når det vart
 så tørt at iin måtte slakta. Di Kjuktene
 det var ^{i Gyrjenga} der meir lunt kunde iin kappst
 skell. Ein må notek vose med for å døme ulla her.

55.

Vøltuspaun og roko av det fyrste mykta
 gjer auking. dette kjald vart nøye parst
 så iin hadde til å sette Gilen med.

56

Skulde vera god for Berg mage. Kautke brukte
 som midisin eller som folk hadde råynt seg fram til

57

Ja, alt fikk ut oppskok saman med humle
 i mark. humle til i Våg malt.

Det vart borte frå Kjilen i Rose byster og
 silt i humskilen og tinnula vart kokt
 i neste kjel. den låg å flaut opp på eller kvort
 Kjilen fyllert.

58

Ved å taka like eller, tok iin mykje, eller
 vart ølet kurt. men det måtte ikkje vera så
 kjukt at gjera ikkje gjette rett. ofte var kurt
 øl kvort med same, men det gjette helt os strøthen
 eller ølet, vart etterlagde kappsa, då let iin
 det kenna fort, og fylte iin så iin loy på alt
 kalla dei det for spissel, og det hadde iin surdeg
 smak, og svært god drikk i varmt veis, munden
 hadde litt for å sume og makte ikkje havost på
 kunnar som skulde lagrast øl i, dette var i munde
 mon det same for etterlag. 59. Drav. NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

60.

I gamal tid og iin brukte og makte og brukte til flatt. bød
 No mykta til kjelder for. men det måtte stå vater over.

61.

Før gradestokken satte byggjoren albogen i
 Gilen. når det hadde Kropsvarmen var det rett. 13654
 Gradestokk med merke for øl, er for låg for ølger

61. Vidare mätte Gilen stå på ein linn stad med mykje halm under. Ein hadde vel på at det ikkje var for kalt. og hende ^{det} mätte Gilen varma nok

62 - 63 Gjes. som finemnt i det fyrste vådrevet og heilt i gilen var det var varmt. alboque i for a avlora kroppstemp. I seinare tid gradestokk fyrst tro spiler over, så akklode og kante skin hitos

67. fyrste merke var at gjerse beil i staven ein skum ring runt gilen som auka på tie ein skum hatt illes um ein letta på sa beil det i mase gammelt

68 Overgangsjes det skulde vera Overgangsjes

69 I ein halmvirke. på ein grov sekk som var godt metta etter kvor den turka opp. luftig den stod med valn over. 71. Ein fekk ferke Gjes av kvor andre, for langt nitt turke på flakbrist når det var baling

72 Når Gjerhattu satte matte det på tinnen godt oppvarma i sineloy. det tok seg då opp att Dette kalla dei å skake opp. for då skulde det helst gå Gjes over spünsholet, då var det ölet klärt, men ein mätte fylla höveleg

74 Ja. Det var verre maboar som matte få oppskoka og den som bar det fram mätte vgrdeleg mottokas og godt trakterast.

75 Ja fyrst vart klede hite av gilen sa röst godt saman. og hüsfaun matte staka seg ein dritsk og då hadde han snart vit på um det var godöl så fekk dei andre etter gjer heit og sang og var flins saman byade ein öl eller så mange som älke. Situn matte det nöye mälart Ein hadde altid av det beste mälum i det höve for salt spele kjel hövde godt for det hadde som regel gåt tro metes, ein tok ^{hies} allid med brugging um koldene Det var ikkje slgilde när det var til gravferd og eller um det ikkje var fullt brugg

79. Det var skam å sløppe folk gard forbi uten skjenk 13654

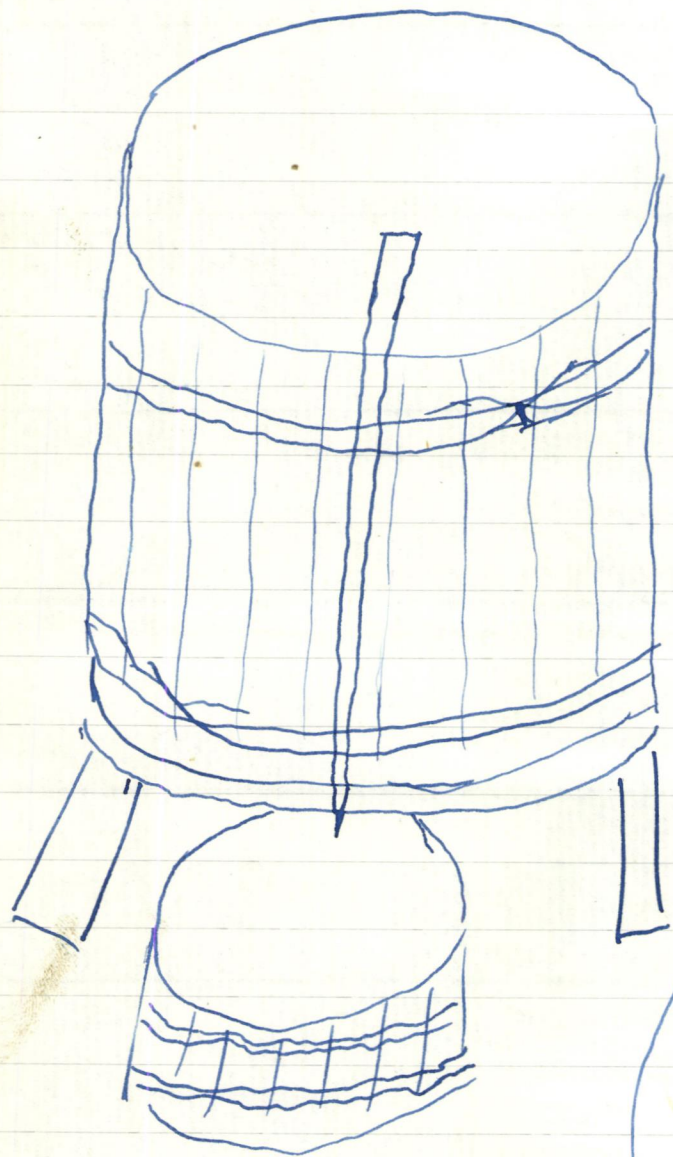
80. Ein vilde noko gjer skulde gå over, men noko Kunde ikkje

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING 13654

- 81 } 7 Kjellare. Um tūmaru hult dōt seg best
- 82 } i Jodkjellar. Hadde ein is og öl var bryggja
- 82 } av snóvat (snó i fjella) hult dōt seg godt. regna-
- 83 } Valur um tūmaru var minna huldig
- 83. } Gott og rutt melba bryggmalt gas brúnt öl. Det varst
- 84. } Crodt Julöl umlag som Bokál sa fer.
- 85. } Durson det ikki. var det slag rering fenne bryggjaren
- 86 } Jintord. som: det var kalt i magu og s.b.
- 86 } Di hadde same krava altid, men hi Drykk
- 87. } for arbeidsfolk hadde di det tūmar. J.e.s Bygningfolk
- 87. } Var alt halde reint og rutt framfere varst det godt öl
- 88 } eller mätte malkkornet og melkinge vore moko gale med.
- 88 } Tgammal tid var det brúcaud på alle kjerald
- 89 } for å verma seg mot trollpakte mätte ein
- 89 } sette stál i gileu og med Jul gjern ein ljere kors
- 90. } Ja um ein quistde det, budde ein like innpå gramu
- 90. } vilde nokk lúkt og røyte varla, men Oppska varst áventu
- 91. } kin mätte ikki oroa gjera, Overgangsgjerna tokk ved
- 91. } slag og ristung. 91. Ja, men dette ligg langt attende
- 92 } Konj. 88. 93 Nei men ein gammal for balde
- 92 } at langt attende brúste di hángfolk hult Julsjár
- 93 } og både át og drakk, men det minka ikki i fat og Renu
- 94. } Egn domnde ljere kors over dōser og bar
- 94. } stál. helst hoggjarn hi kvem varst biogge i bilertkin
- 95 } Já. Julöl og Julgraut på láven.
- 96 } Det er sagn at ein slo öl kring Rannbrú
- 97. } Tongu fart dag, men det skulde ikki vera solsmú
- 97. } ná öl og gjera. for då var gjern doven. Det er ikki outru
- 98 } Ukjent ~~to~~ regle her.

Mjōd kan ingu minnast har vore laga her.

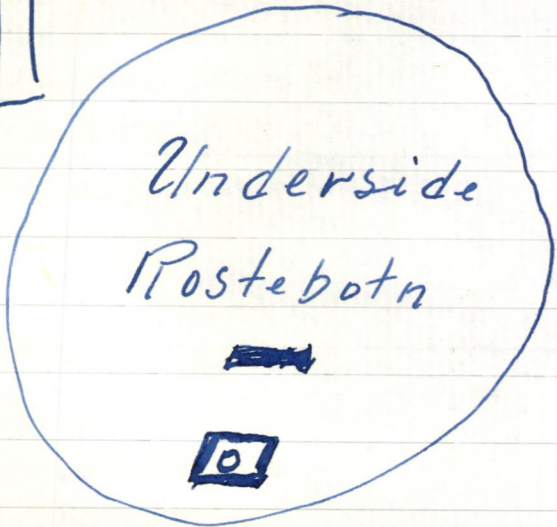
Ag vil nemne at eg har konfjerna med
 Jorgen E. Holmardal som er 72 år
 slaver storbryggjar og utifrå Kjelle, mistar
 har har gjern svar på Stemning og Brúer.



Poste:  botn til kantes

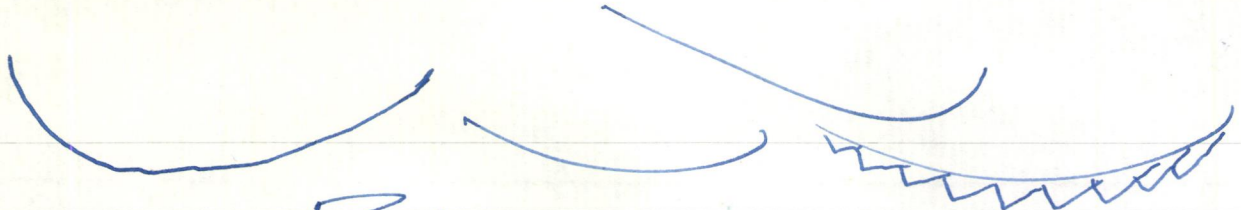
Kon. hol og tap
 Toppe Rakk noko over
 Postetavet.

Postepå tre fote
 trakk. Så Ugtre
 Spann kunde gå inn
 under.



13654

Poste og Gyl var medvide. Det var og alle
 Tretjerald som berre vart nytta til brygging



Rostesil



Tre bøygd etter innsida av rosten med hakk idensida som låg på botnen. Høgst fram til holet. tilspissa

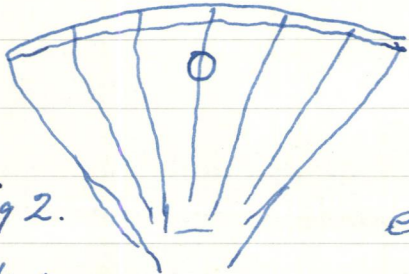


fig 2.
Oli toppen

Så 6 st. endesmale trespiler lakt på fig 1. med den smale enden på botnen.

Upp på vart nytta eine bar. så mykje att ein var trygg for at ikkje maltet kom gjennom.

Når ein brukte kranisida måtte kranen koma under. fig 1. og gjennom denne.

Det avmerkete runding i fig 2 var brukande når ein brukte Toppen

13654

Guddal 14/11 57

Til Norsk Etnologisk Forening!

Bytt meg her til all omarbeid var undagjort
for og skive svar på spørsmål

Bytt og konferert med 2 eldre storbyggjar
som endå byggjar ein hende gang.

Serleg har J. E. Hootlandesdal svært godt minne
og hugsa godt saker frå gammalt

Dersom De künde interjua han og han
kom i rette laget vilde det verka mangt som
künde komme fram, iim spegjaru forstend ei
oppgåve.

Kaller er svare så som De vil få umlag likes
på disse kantar.

De har sikkert nokk kjend her å sette i gang
etter svare, hadde nokon av oss som har arbeid
med sara voru mer nokte skulde det vorte eit
godt ol.

Utdratt
Arne Ørskog
Guddal Sunnfjord

13654